

Cultureel Kapitaal

debat over cultuureducatie en cultuurparticipatie

HET IS TIJD VOOR 'SAMENREDZAAMHEID' OOK IN DE CULTUURSECTOR

Door Ralf Steenbeek • 24 september 2015

'Stel de mens centraal, niet de instituties. En maak ruimte voor innovatie en experiment.' Dat is het motto van de beweging 'Nederland Kantelt' die werd gelanceerd door Jan Rotmans (hoogleraar transitiekunde, Erasmus Universiteit Rotterdam). Ook cultuur speelt daarin een belangrijke rol. 'Kunst is een waarde op zich, dat is moeilijk te onderschatten.'

WAT IS DE KERN VAN DE BEWEGING ‘NEDERLAND KANTELT’?

‘Met Nederland Kantelt willen we een spannender, leuker, avontuurlijker en innovatiever Nederland creëren. Waarin de mens centraal staat en niet de instituties. Waar ruimte is voor experiment en frisse ideeën. In tal van sectoren, zoals onderwijs, zorg, welzijn en cultuur. We zitten nog vast in oude structuren die stammen uit de 19e eeuw en het rendementsdenken is een tunnelvisie geworden. Dus geen ouderwetse scholen of bureaucratische zorginstellingen, maar persoonlijke leertrajecten en zorg op menselijke maat.’

WELKE ROL SPEELT CULTUUR IN DEZE TRANSITIE?

‘In de cultuursector zie je dezelfde tendensen als in andere delen van de samenleving. Men wordt afgerekend op rendement, op kwantiteit, op publieksbereik. En er zit nog veel pijn van de bezuinigingen, die tot een kaalslag leidde. Het voordeel is wel dat de sector weer naar creatieve oplossingen zoekt. Kunst is een waarde op zich, dat is moeilijk te onderschatten. En juist in de kunst moet er ruimte zijn voor experiment en nieuwe vormen, ook op het gebied van actieve cultuurparticipatie.’

MOET ER DAN NIET JUIST MEER OVERHEIDSSUBSIDIE KOMEN?

‘We moeten niet helemaal terug naar overheidssubsidie, dat past niet meer in de nieuwe tijd. Het heeft ook perverse effecten, zoals vastgeroeste instellingen die aan het infuus liggen. Bovendien creëer je daarmee afhankelijkheid en beland je weer in een keurslijf. Natuurlijk moet de overheid cultuur blijven ondersteunen, maar het moet ook van onderop komen, het is én én. Mensen worden steeds creatiever om alternatieve financieringsbronnen aan te boren, bijvoorbeeld door middel van crowdfunding.’

DOOR DE BEZUINIGINGEN ZIJN ER STEEDS MEER ZZZP'ERS WERKZAAM IN DE CULTUURSECTOR. HOE HOUDEN DIE ZICH STAANDE?

'Je ziet dat burgers zich meer zelf gaan organiseren. Bijvoorbeeld zorgcoöperaties, waarbij zorgaanbieders zich verenigen om zorg op maat te geven. Neem daar een voorbeeld aan! Richt een coöperatie op, of een stichting, of een federatie. Trek leden of abonnees aan. Ook digitaal zijn er veel mogelijkheden, zoals een website waarbij je vraag en aanbod aan elkaar koppelt. Als collectief kun je dingen bereiken, als zzzp'er alleen sta je machteloos. Dat betekent ook samenwerken met je 'concurrent'. Als je samen optrekt kun je een grotere doelgroep aanspreken en zo meer financiële middelen binnenslepen. Ik noem dat 'samenredzaamheid'.'

ZIET U OOK MOGELIJKHEDEN VOOR VERBINDING MET ANDERE SECTOREN, ZOALS ZORG EN WELZIJN?

'Zeker, dat is juist van groot belang. Om van elkaar te leren en om ervaringen te delen. Anders wordt het wiel steeds weer opnieuw uitgevonden. Zet zorg, onderwijs en cultuur onder één dak, zeker in krimpgebieden. In veel dorpen en gemeenten zie je dat al gebeuren. Naast verbinding op het gebied van huisvesting, kan dat ook op organisatorisch gebied. Hoe zet je bijvoorbeeld zo'n coöperatie op? Daarbij kan cultuur veel leren van zorg en onderwijs. Maar ook inhoudelijke verbinding is mogelijk, zoals ouderenzorg en kunstbeoefening. Kunst en cultuur zijn een belangrijk deel van zelfstandig leven. Het maakt ouderen geestelijk meer ontspannen en scherper. En dat biedt kansen voor beide sectoren. Leg dat soort dwarsverbanden!'

WELKE ROL SPELEN KUNSTENAARS IN DE BEWEGING 'NEDERLAND KANTELT'?

'Kunstenaars spelen een voortrekkersrol in elke vernieuwingsbeweging. Die staan op om uiting te geven aan de onrust in de samenleving. Dat was ook zo in de 19e eeuw toen de kunst

expressiever en abstracter werd. Van Gogh en Gauguin speelden daarin een belangrijke rol.'

'Ik verwacht dat kunstenaars ook nu opstaan. Ik moet nog ontdekken of dat gebeurt. Ik ben nu in gesprek met vijftien verfrissende kunstenaars om een kantelgroep te vormen. Ik kan nog geen namen noemen, maar denk aan een type als Daan Roosegaarde, die heel vernieuwend is en ook probeert om maatschappelijke problemen aan te pakken. Deze kunstenaars kunnen als voortrekkers een cruciale rol spelen in onze beweging. Daaronder vormen de actieve kunstbeoefenaars op een microniveau de onderstroom van de beweging.'

Lees ook:

[De illusie van een creatief bedrijfsleven](#) door Giep Hagoort

[Eenzaamheid bespreekbaar maken met artistieke speldenprikken](#) door Freek de Meere

JAN ROTMANS

Jan Rotmans is hoogleraar transitiekunde en internationale autoriteit op het gebied van transitie & duurzaamheid. Oprichter van ICIS, DRIFT, Urgenda en Nederland Kantelt. Onderzoekt niet alleen de kanteling van de samenleving, maar probeert daar ook actief aan bij te dragen.

